

Tor, 1932-3), «la tija d'una herba» a Formiguera (1960); *una cama de buixos* a Bielsa (1965); *figa de cameta* és una de les menes de figa corrents, a Benigànim (1962). En canvi a les Illes es tracta de quelcom més gros, dins el mateix concepte, el brançal o cimbal d'un arbre: *Es Pi de sas kwátra kámas* a Banyalbufar (1964); «si almanco li tallàs totes les rames / i li escapçàs un poc aquestes *comes*, / el perjuí que causàs fóra més poc», PdA. Penya (*Po. Pop.*, p. 73); i en el menorquí de Migjorn Gran ho sento en sentit figurat: *sa cama grossa* 'el llinatge patern' (1964).

Des del temps de Diez, M-Lübke i Wartburg (REW, FEW) és ja tradicional afirmar que el romànic CAMBA/GAMBA prové del gr. *καμπή* 'curvatura', 'articulació d'un membre'. Alguna vacil·lació hi va haver (Dottin, *La Langue Gaul.*, p. 258; Gamillscheg, *EWbFrzSpr.*), però fins els qui la tingueren se sotmetien a la doctrina oficial de l'origen grec, i fins l'eminent celtista, deixeble continuador de Thurneysen, Leo Weisgerber, constata en *Die Sprache der Festlandkeltens*, p. 201, que «s'ha imposat l'origen grec».

Aquesta etimologia, però, com ja vaig observar en el DCEC (II, 644-6), és d'una extrema inversemblança. Primer ja és inacceptable que el gr. *μπ* es canviés en *mb* des de l'estratus més antic del llatí vulgar, fins al punt que aquesta *mb* encara vagi passar a *m* en català, gascó i aragonès. Rohlfs s'adherí al meu escepticisme total en aquest aspecte, ell que concix bé la història del baix grec i que sol ser bastant tebi quan es tracta d'explicacions pre-romanes: «muy justa la observación de Coromines de que el origen tendrá acaso que revisarse en favor del celtico, atendiendo a la fecha tardía del cambio griego de *mp* en *mb*; hace unos años que propuse en *Die lexikalische Differenzierung der romanischen Sprachen* (München, 1954), llevado por las mismas dudas, una transformación del gr. *καμπή* bajo el ascendiente del celtico CAMBO- 'curvado' (p. 20)» (*HomDAlonso* III, 270).

Retornariem, doncs, amb això, a la posició de Thurneysen (*Keltorum.*, 61). Si el sentit etimològic fos 'membre encorbat', 'curvatura', el mot vindria a ser idèntic a la cameta de l'arada, i llavors, així com així ja podríem prescindir de la solució de compromís que insinuava Rohlfs.

Hi ha certament contactes semàntics, com els que suggereix un mot asturià, de Rato: «*camba* f. Tien *camba* el àrbore si ye torciú», «*camberu*: rama delgada y flexible»; o les glosses i escolis que aplegava M. Bonnet, «*cruribus cambus*» trad. *ἄγκυλλος τὰς κνήμας* en la *Passio Theclae* (Ss. I-III), p. p. Gebhardt; *Cambus* com a cognomen en una inscripció africana de 329 i en altres, i glossat en Papias (S. XI) com a «*inflexu tortuosus*» (ALLG XIII, 579-80). Bé tot això, però precisament la necessitat de distingir una mena de gambes garrelles o estevades, o uns troncs torçuts, dels altres, més aviat suggereix que els parlants segueixen distingint aquests de les altres comes humanes o equines, dels canals d'arbre que no són encorbats, i restaven refractaris a erigir aquests com a prototipus de tots.

Que un mot tan robustament popular, i de tan alta importància, de les sis o set llengües romàniques centrals, vingui del grec, ja és increïble, fins si prescindíssim de l'objecció fonètica, i féssim els ulls grossos davant la gravíssima discrepància semàntica. Ara bé, encara que les altres objeccions desapareguin amb la citada hipòtesi cèltica (o amb la mitja tinta de Rohlfs), sempre, però, subsisteix l'última.

Vet aquí per què sempre m'he sentit induït a pensar que l'origen és potser radicalment diferent, si bé també pre-romà, i qui sap fins i tot si cèltic, però en tot cas indoeuropeu: l'isl. ant. *hōm* 'cuixa o cama d'una bèstia', a.-al. ant. *hamma* 'cama de darrere', 'sofraja', ags. *hamm* 'sofraja', per altra banda l'irl. ant. *cnāim* 'cama', 'os', en fi el gr. *κνήμη* f. 'cama', *κνήμης*, eoli *κνᾶμης* 'canyellera, tibial o armadura de la cama' (cf. Pok., IEW, 613, 38ss.), asseguren l'existència d'una paraula d'aquest significat en els tres extrems del domini indoeuropeu; ara bé, l'alternància radical vocàlica que presenta el mot en les tres famílies lingüístiques és típicament de data indoeuropea arcaica: en cèltic i grec *KNĀMĀ* ~ *KNĀMI*-, en germànic *KONĀMĀ* o *KANĀMĀ*, després assimilat en *KAMMĀ*. Seria molt concebible que el mot (en una variant més semblant a la germànica que a la irlandesa) vagi existir en el cèltic continental, i segurament millor encara en el llenguatge dels sorotaptes, i que abans de sofrir l'assimilació de les dues nasals es vagi produir entre elles una diferenciació *KANBĀ.

I en efecte hi ha una altra raó que ens fortifica en aquest ordre d'idees. La forma que ha pres el mot en reto-romànic sembla comprovar que primer terminava en *-MA* i que la *b* va poder ser-hi o no ser-hi en romànic: l'engadinès *chamma*, en efecte, està en desacord amb els mots en *-MB-*, els quals conserven en rètic aquest consonantisme etimològic: engadinès *sambüi* de *SAMBŪCUS* (REW, 7561, cf. 1539), Comèlico *lembo* (REW, 5046), engadinès *columbera* 'colomar', friülà *palombà* («reifen», REW, 6181), venec. *palombara* («Segelmaat», ib.), friülà *plombin*, *plombà* (de *PLUMBUM*, REW, 6615, que precisament per això rebutja la suposada etimologia de l'engad. *plumer* i el passa a l'article *CREMASTER*, 2310).

Però hi ha més i tot, perquè si en aqueixes llengües indoeuropees arcaiques tenim conservat encara quasi intacte el significat de 'cama', hi ha llenguatges més moderns, que s'escalonen tot al llarg de la prolongada zona de substrat illiri, on semblen sobreviure formes d'un mot substràtic en què el sentit de 'cama', 'sofraja, parts corbades del cos animal' s'hagi allunyat un poc més del concret significat etimològic.

Primer, l'albanès *kambe* f. del dialecte geg, *kembe* del dialecte tosk, tots dos suposant una base *KAMBA*, però que allí ha pres el sentit de 'peu' (Gustav Meyer, *Alb. Gramm.*, 89). Després el serbocroat dial. *kambe* pl. «compedes equorum», *kambati* 'estacar un cavall', *kamba* 'part del jou que enronda el coll dels bous', eslovè *kamba* 'garrot torçat en el jou, que colloquen entorn del coll dels bous', 'trava per agafar ocells', ⁶⁰ 'balda de porta', 'barra maxillar', *kambati se* 'fermar